

Anders Nyström i Stugun har skrivit en förnämlig till delar personlig historik om Bodsjö. På hemsidan presenteras några korta utdrag som kan locka till vidare läsning i hela historiken som finns på biblioteket i Bräcke.

Innehåll

Spåren från forntiden

Bodsjö kyrka

Byarna i Bodsjö:

Bodsjöbyn

Böle

Fageråsen

Finnäs

Flatnor

Gullboviken

Hunge

Höviken

Kälen

Ocksjön

Sidsjö

Skurun

Spjetten

Strången

Tjutbodarna

Våle

Skogen och dess betydelse

Forsaleden

Fäbodliv

Affärer i Bodsjö

Bekanta sjöar

Bilen kommer till socknen

Gamla färdleder

Karta över Bodsjö socken

Per Andersson, en ovanlig bodsjöbo

Fåglar enl Per Andersson (illustrerade

"På den gamla goda tiden"

Gamla väderleksspådomar

Namn som avslöjar finsk invandring

Bekanta sjöar i Bodsjö

Jakten

Barndomsminnen

Byarna i Bodsjö

(Det ursprungliga Bodsjö)

Bodsjöbyn, den första kyrkbyn

Böle

Fageråsen

Finnäs

Flatnor

Gullboviken

Hunge

Hövikén

Kälen

Ocksjön

Sidsjö

Smååkrarna

Skurun

Spjetten

Strången

Tjutbodarna

Våle

De olika byarnas historiska utveckling har berörts i korta drag.

Den nuvarande situationen berörs kortfattat liksom .

befolkningsutvecklingen i varje by. Gamla och nya fotos kompletterar liksom egna teckningar.

Vissa intressanta personer har skildrats liksom deras insats.

Några intressanta sjöar har granskats närmare.

Mina barndomsår i Gullboviken har beskrivits i slutet av pärmén. (till 1936)

En pärm lämnas till Bräcke bibliotek som gåva. Den skall förvaras i biblioteket och får inte utlånas.

Stugun i september 1997.

Anders Nyström

Bodsjöbyn första bebyggelsen i kristen tid

Förkristen bosättning i södra och norra delen av socknen.

Man har delvis försökt åldersbestämma de första bosättningarna i Bodsjö och kommit fram till att de spår av mänsklig bosättning som skett i Bodsjö skulle vara dels i södra delen (Strångsjön och Harrsjön), dels bosättningen på Forssanåset som "förstärks" av hällmålningsslokalen kring Forsaån.

Den bosättningen ägde rum i förkristen tid och är i och för sig mycket intressant.

Man vill ge den norska kvinnan Bodda och hennes söner förtjänsten av att grunda den första fasta bebyggelsen. Eftersom hon enligt sägnen var kristen var Boddas bönhus som flyttades till nuvarande plats före första världskriget hennes familjs privata gudstjänstlokal.

Man kan tyvärr inte bestyrka uppkomsten av namnet Bodsjö till hennes namn men jag tycker det är en fin utgångspunkt som jag gärna ställer upp på. Tidpunkten för Boddas ankomst skulle enligt teknisk undersökning vara på 1200-talet, en tidpunkt som givetvis kan diskuteras.

Den plats Bodda med familj utsåg som lämplig var nuvarande Bodsjöbyn som har haft Sveriges kanske äldsta byggnad i området. Byns läge är både naturskönt och lämpligt för odling med södersol och skyddat läge för kalla vindar.

Med pilgrimstågen mot Nidaros i närheten kom trakten närmare leden mot andra bygder och Bodsjöbyn fick bättre överlevnadsmöjligheter än många andra byar.

Rubert Nilsson och Stig Olofsson har i Bodsjöboken årgång 1986 ingående redogjort för bebyggelsens utveckling vid Bodsjöns södra del och gett noggranna uppgifter om de tidiga åborna och deras ägandeförhållanden.

Per Persson har i sin bok om Bodsjö angett Stenbjörn som förste åbo år 1396.

Märk första **fasta** åbo! Naturligvis hade trakten besökts långt tidigare av stenåldersmänniskor som färdades på Bodsjön med utgång från t ex Forssanåset i samband med jakt och fiske men det hör inte till socknens senare utveckling.

Som överallt annars gick befolkningskurvan oerhört sakta uppåt och det var inte förrän i mitten av 1700-talet en tydlig befolkningsökning kan konstateras även här. Att hela Norrlands inland plötsligt blev attraktivt för kolonisation berodde på en lagstiftningsparagraf som betytt oerhört mycket för bebyggelsen: alla som kunde visa upp att de kunde försörja sig och sin familj genom jordbruk beviljades skattefrihet i minst 20 år! Jag kan räkna upp en rad byar bara här i östra Jämtland som bildades på detta sätt och Bodsjö socken var inget undantag. Utmarkerna blev intressanta genom myrslätter och ängsslätter som drygade ut det gårdens ägor gav. Men skogen var i och för sig nästan värdelös annat än som jaktmark.

Författarna nämner inte lantmätarens namn i samband med den utförliga och noggranna arealbeskrivningen av byn från mitten av 1700-talet men jag skulle tro att det är Eric Calwagen att döma av arealbeskrivningens utseende.

Storskiftet.

I slutet av 1700-talet kom en noggrann redovisning av byns ägor med karta som visade tomtgränserna. Helt utan friktion gick inte storskiftet, för en av de tre åborna dog av skador i samband med en handgriplig uppgörelse med en granne!

1800-talet innebar ytterligare utbyggnad av de tre hemmanen så Bodsjöbyn var i stort sett färdigbebyggd då laga skifte av inägorna skedde på 1870-talet.

(Sakuppgifter enl Bodsjöboken)

Tjutboda år 1982

Detta år fanns sammanlagt 16 personer i byn sedan alla barn flyttat ut. Tyvärr finns inte arbete åt de unga på trakten och det är sorgligt att byarnas uppväxande släkte måste lämna hemmet för uppehållets skull. Annars finns mycket som skulle kunna binda ungdom som är uppväxt i en by som Tjutboda med fiske och jakt som naturliga tillgångar, i och för sig bra kommunikationsmöjligheter och tillgång på norrländsk natur med allt vad där finns i övrigt. Men det behövs kontanter i dagens läge och det plockar man inte ur näsan här om man inte har skogsmaskiner tex.

Goda skidlöpare

Då jag besökte Tjutboda 1982, levde Rune och Håkan Kristensson som nog var Bodsjö sockens bästa skidåkare på sin tid. Håkan ställde upp en gång i Tandsbyn då det var regn och nollgradigt före. Hans talanger som skidlöpare framträdde med all tydlighet vid detta tillfälle - han vann med 10 minuter före tvåan, en ren omöjlighet i dag med hårdtrimmade elitåkare och med förnämligt skidmaterial. Men Håkan hade tur med vallningen och var fö duktig skidlöpare så hans ära skall inte förringas.

Men det fanns de som var ändå bättre: kronojägare Haldo Hansson var legendarisk långdistanåkare och hade urstark kondition van som han var att alltid vistas i skog och mark. En gång kom han längs Norsjöarna som var naturlig led vintertid och då var det några skidlöpare som "hakade på" för att se om Haldo Hansson var lika "omöjlig" som folk sa. Det gick fint att hålla jämna steg i början men så ursäktade sig kronojägaren med att han måste skynda sig för att hinna hem i tid och med det var han snart försvunnen.....

I detta sammanhang kan nämnas att Haldo Hansson fick ett tragiskt slut i de här skogarna. Han hade som ofta var fallet hund och bössa med på färden och råkade ut för ett vådaskott då han skulle passera en hage. Hanen spändes på bössan och ett skott brann av och träffade benet så alla att han inte kunde fortsätta. Sent omsider förmådde han sin hund att lämna honom och springa hem med ett meddelande invirat i en hagelpatron som fästes vid halsen. Haldo fick hjälp att kom hem levande men kallbrand tillstötte och den spänstige krojägaren gick ur tiden i sina bästa år. Det var ett tragiskt öde som utspelades där i trakterna som man som barn hörde mycket om.

Tjutboda

Namnet låter mystiskt, som ett skri från Hedenhös.

Men förklaringen är enkel. I Fåker vid Storsjön finns Tjutgården eller Tjutgåla som folket har sagt på platsen. Eftersom betesmarkerna ofta var otillräckliga för gårdens kreatur sökte man nya betesförhållanden på andra platser som kunde ligga mitlids från hembyn. Genom att ordna s k avradsland på annan ort för en billig penning till kronan, d v s området fick användas till jakt, fiske eller bete tills en nybyggare ville slå sig ner på området. Från 1700-talets mitt gavs en annan förmån för en företagsam blivande jordägare: man kunde få upp till 20 års skattefrihet om man visade upp så mycket odlad mark att den kunde försörja nybyggaren och hans familj med hjälp av skogsbete. Jag har flera gånger nämnt hur detta system visade sig utomordentligt viktigt för koloniseringen av Norrlands inland som från denna tid kan visa upp en rad byar som tillkommit genom detta kloka regeringsbeslut.

I alla fall blev det som i början benämndes Norsjö ett avradsland för Fåkers bönder och området kallades Tjutboda efter den aktuella gården i Fåker som tillträdde sitt avradsland i mitten på 1700-talet. Man kan tycka att det vore bättre betesmarker västerut men det var många som redan använt sig av möjligheten att anlägga fåbodar i Oviksfjällen och så måste man söka sig åt andra hållet.

Hur namnet Tjut uppkommit diskuterar de lärde, bl a Bertil Flemström, men jag håller på att upphovet var ett soldatnamn, kort och militäriskt så att säga.

Fåboden som utvecklades till en by

Det är ett långt steg i mellan Axel Löwenius hemman i Fåker som en gång gav uphovet till byn Tjutboda vid Norsjöarna om man ser det i historiskt perspektiv. Fåbodarna har utvecklats till en skogsby i mindre format som en gång var centrum för omfattande skogsavverkning.

Dragonen Nordström lär ha varit den förste som fick odlad mark synad av lantmätare. Han sålde sin mark efter 20 års skattefri tillvaro men andra kom i stället, t ex Rasmus Jonsson, morfarsfar till den kvinna som berättat detta för min "sageskvinna" Märta Olsson i Kälen. Sigrid Mattsson hette den här kvinnan som kallades Mats-Segre och som dog 1951. Mats-Segres far var fö övrigt norrman som hette Ole Paulsen och fick namnet försvenskat till Olof Pålsson.

Den gamle björnjägaren

Tjutbodas hittills äldsta invånare blev Israel Jonsson som levde mellan åren 1799 och 1897 och på slutet gjorde skäl för namnet Gam-Israel. Under sitt långa liv hade han varit med om åtskilligt och blev allt mer inåtvänd med åren och kunde prata för sig själv i samband med återupplevning av äventyr. Han blev senil och ställde till problem genom att han lätt "tullade bort" sig. Det problemet ordnades genom att man hängde en pingla omhalsen på honom och då det välkända plingandet hördes på tomten kände man sig lugnare.

Då den gamle jägaren låg på sin dödsbädd och prästen var där för att förbereda honom för sista resan, var han svår att få kontakt med för då hade han för sista gången ett nappatag med en björn som han fått fram ur idet en gång. Bössan klickade och då bet nalle i bössspipan (märken efter huggtänderna lär finnas kvar på bössan) som han värjde sig med. Det hela var naturligtvis oerhört dramatiskt och inte att undra på att Israellofta upplevde scenen på nytt.

Gam-Israels sista färd till gravplatsen vid Bodsjö kyrka blev som en illustration till Dan Anderssons dikt "En spelmans jordafärd": en tidig novembermorgon gick färden över frusna myrar och snöklädda moar till skenet av stickbloss från Tjutboda by till kyrkan.